

dolkodás, akarás és cselekvés kifejlesztésére törekedjék és e mozgalom vezetői között látjuk Kerschensteinert is. Két nagyobb munkát szentelt az e téren való agitációnak* és ez a kis könyv csak továbbfejlesztése az azokban kifejtett gondolatoknak. Azonban ez is világosan mutatja, hogy az «állampolgári» nevelés, vagy a mi szóhasználatunk szerint «nemzeti» nevelés problémájánálunk nem új, a rávezető utak is ismeretesekek, csak a megvalósítás érdekében teszünk keveset ép ott, ahol legjobban kellene, a népnevelés terén. Kerschensteinerék érdeme ép ebben van, hogy a népnevelésben is érvényre akarják juttatni a nemzeti nevelés nagy gondolatát. Azzal tisztában van Kerschensteiner, hogy a gondolat nem új, Plátót és Fichtét vallja mesterének, akik azonban azért nem értek el eredményt, mert nem fogadták el a meglevő intézményeket, hanem újakat kontempláltak, holott ha eredményt akarunk elérni, alkalmazkodnunk kell az adott viszonyok megszabta kerethez.

A nemzeti nevelés maga a nevelés. Feladata erkölcsös közönség teremtése, tehát az értelem képzése mellett a jellem kifejlesztésére kell törekednie. Azonkívül tekintetbe kell venni azt a célt is, hogy a tanulókat egy nagy közösség tagjaiul neveljük, tehát a nevelést is a közösség elve alapján kell szerveznünk.

A közösségben végzett önálló tevékenység vezeti a tanulót a nemzeti életbe.

Sokszor összezavarják az állampolgári nevelést a polgári jogok és kötelességek tanításával. Ez utóbbi azonban még annyira sem fontos, hogy okvetlenül rendszeres oktatást kívánna. A középiskolában a történelmi oktatás teljesen feleslegessé teheti, az elemi iskolában alkalmoszerű felvilágosításokban tömörülhet, külön oktatásra e téren csak a továbbképző iskolákban van szükség. Azonban itt is a történelem menetét kövesse szoros kapcsolatban a tanulók foglalkozási ágának történeti fejlődésével.

Kerschensteiner művei megérdemlik a figyelmet, mert belőlük sok hasznos ösztönzést nyerhet mindenki, aki a nemzeti nevelés gondolatának megvalósítását szíven viseli.

Kelemen Ignác.

*

Dr. Hans Zimmer: Führer durch die deutsche Herbartliteratur. Langensalza, 1910. 188 lap.

E könyv hézagpótló a Herbart-irodalomban. Célja tisztán csak segítő-eszközt, útmutatást adni a herbarti irodalom nagy labirintusában való eligazodásra. Szerző csak a német nyelven s könyvalakban

* «Staatsbürgerliche Erziehung der deutschen Jugend» — Erfurt (IV. kiadás) és «Grundfragen der Schulorganisation» — Teubner (II. kiadás.)

megjelent műveket vette figyelembe; utóbbi körülmény sajnálatos, mert az e térre vonatkozó értekezések száma is elég nagy.

A könyv az egyes munkákat a következő csoportok szerint tárgyalja: bevezetők (Herbart tanához), encyklopédikus kiadások s anthológiák, életrajzi munkák s levelek, általános philosophia, metaphysika, psychologia, æsthetika és ethika, vallásphilosophia, pædagogia. Az utolsó csoport ismét, a munkák könnyebb áttekinthetősége kedvéért, több fejezetre oszlik.

Az egyes művek a csoportokon belül időrendben, röviden, inkább irodalmilag mint kritikailag vannak jellemezve. Herbart elvi ellenségeit szerző mellőzte.

A könyv mindenképen hasznos szolgálatot tehet a Herbart-kutatónak.

Dr. Lázár Szilárd.

*

Az elemi matematikának néhány összefoglaló kézikönyve.

A matematikának egyik leghasználatosabb, de ennek dacára legkevésbé sem meghatározott fogalma: az «elemi matematika». Vannak olyanok, — s itt különösen Holzmüllert kell nagy, négykötetes «Elemente der Stereometrie» c. művével említenem, — kik szerint minden matematikai igazság beletartozik, ha csak bevezetésénél a differenciál- és integrál-számítás nem szerepel. Így például a jelzett Stereometriában elég részletes felvilágosításokat kapunk a felületek görbületéről s leképezéséről, a cikloidok és a csavarfelületek geometriájáról anélkül, hogy az ominosus $d'dx$ vagy az integrál jellel találkozoznánk. A hozzáértőnek felesleges magyaráznom, hogy lényegében a nehézségeket csak megkerültük ily módon, mert hiszen a határ, vagyis a végtelen fogalmával lépten-nyomon dolgozunk.

Újabban evvel a szigorúbb felfogással mindinkább szakítanak. A Weber-Wellstein-féle «Encyklopädie der Elementar-Mathematik» evvel szemben külön fejezetben foglalkozik a differenciál- és integrál-számítással; — igaz, hogy nem sikerül azokat a többivel szerves egésszé feldolgoznia. Ebben a műben sem* találhatjuk annak igazi definícióját, hogy mi is az «elemi matematika». Minkowski, a nemrég elhunyt göttingeni kiváló tanár előadásában az «elem» szót chemiai analogiával értelmezi. Az elemi matematika azokat a részeket tartalmazza, melyekből a matematikának tárgya összeállítható. Ez a fogalom azonban idővel változik; bármely része a matematikának elemivé lesz abban a percben, midőn elegendőképp átdolgozták s átgondolták.

* Részletesebben foglalkoztam vele a «M. P. 1909. évfolyamában 312. lap.